

STEFAN WIERTLEWSKI

Grindowanie na pegach, czyli o zapożyczeniach angielskich w socjalnej odmianie języka

Abstract. The paper, written from a sociolinguistic perspective, presents English loan words found in the Polish bike slang. The criteria of classification of the collected material (ca 300 entries) comprise the division into semantic classes, type of borrowings (loanwords, loanshifts and loanblends) and the level of their assimilation into Polish. The majority of the discussed lexical entries have not been recorded in the available Polish dictionaries and corpora.

Abstrakt. Charakterystyka zapożyczeń angielskich w języku rowerowym, a więc kwestia kontaktów międzyjęzykowych, podjęta została z perspektywy socjolingwistycznej. Autor dokonuje klasyfikacji zgromadzonych jednostek leksykalnych (ok. 300) z uwzględnieniem ich podziału rzeczowego, typu zapożyczenia (zapożyczenie leksykalne, kalka, hybryda) i stopnia asymilacji. Przeważająca większość zarejestrowanego materiału nie jest uwzględniana w dostępnych opracowaniach leksykograficznych.

Celem artykułu jest scharakteryzowanie pod względem językowym najnowszych (głównie z okresu ostatnich kilku, kilkunastu lat) zapożyczeń angielskich występujących w obrębie języka rowerowego, przy czym niektóre spośród nich (zwłaszcza dotyczące ewolucji i trików) używane są również przez uprawiających inne sporty, np. motocyklowe, kitesurfing, windsurfing, snowboard czy jazdę na rolkach lub deskorolce. Przedstawiony poniżej materiał językowy pochodzi z ekscerpcji różnorodnych tekstów pisanych, zarówno drukowanych, jak i dostępnych w Internecie. Te pierwsze obejmują m.in. kilkanaście książek (także przekładów z angielskiego, czeskiego i niemieckiego) opublikowanych na przestrzeni prawie 60 lat, co pozwoliło przez porównanie stwierdzić, które leksemy zaliczyć można do pożyczek najnowszych. Przy korzystaniu z polskich przekładów tekstów obcojęzycznych konieczna jest jednak ostrożność, gdyż zdarza się, że tłumacze posługują się terminologią angielską w miejscach, gdzie należałoby użyć powszechnie znanych i zdomowionych już w polszczyźnie określeń (np. w książce *Lance Armstrong. Program mistrza* tłumacz

zamieszcza na s. 140 słowo *drafting*, gdy z kontekstu wynika, że opisywany styl jazdy w grupie powinien zostać oddany za pomocą ugruntowanego terminu *wachlarz* lub frazeologizmu *jazda na wachlarzu*).

Język rowerowy traktowany jest tutaj jako jedna z socjalnych odmian polszczyzny (por. Wiertlewski 2005). Powstał on w drugiej połowie XIX w., gdy na stosunkowo szeroką skalę upowszechnił się rower. Odmiana ta, podobnie zresztą jak język ogólny, podlegała ewolucji i jej stan obecny jest znacząco różny od stanu początkowego. Szczególnie silnie zmieniła się w ostatnich latach, co wiąże się zwłaszcza z pojawieniem się nowych rodzajów rowerów oraz dyscyplin kolarskich i coraz liczniejszych rzesz rowerzystów, porozumiewających się często w specyficzny, a dla laika niezrozumiały, sposób. Ponieważ zdecydowana większość współczesnych innowacji technologicznych dotyczących roweru i nowych konkurencji rowerowych miała swój początek w USA i Kanadzie, w oczywisty sposób zaczęto o nich najpierw mówić po angielsku. Wraz z rozpowszechnianiem w świecie nowych propozycji technicznych nastąpił również masowy napływ leksyki pochodzenia angielskiego do polszczyzny (por. np. Jadacka 2005: 10, Ożdżyński 1979: 17). Jedną z uderzających cech polskiego języka rowerowego jest właśnie znacząca i ciągle zwiększająca się obecność w nim zapożyczeń, szczególnie angielskich, powodowana głównie potrzebą nazywania nowych desygnatów (por. np. Witaszek-Samborska 1992, 2005).

Przez język rowerowy (por. Ożdżyński 1970: 10) rozumiemy tutaj leksykę dotyczącą miejsc związanych z uprawianiem kolarstwa i jeżdżeniem na rowerze, osób jeżdżących na rowerze, sprzętu i jego części, ubioru, urządzeń i obiektów sportowych, dyscyplin i konkurencji kolarskich, klubów, kategorii zawodniczych, ruchów i czynności związanych z jeżdżeniem i konserwacją roweru, metod treningowych i sposobu odżywiania, pojęć związanych z organizacją zawodów i życia kulturalnego omawianego środowiska. Poniżej scharakteryzowane zostaną najnowsze zapożyczenia angielskie z określonego właśnie obszaru, przy czym zdecydowana większość przynależy wyłącznie do języka rowerowego, część jest wspólna z innymi – wymienionymi na początku artykułu – dyscyplinami, kilka reprezentuje leksykę ogólnosportową, a dodatkowo przedstawionych zostanie kilka używanych w innych odmianach języka (np. w ogólnej czy w gwarach młodzieżowych), ale odnoszących się tutaj do specyficznych desygnatów.

Chociaż obecnie obserwujemy w omawianej dziedzinie tendencję do prawie wyłącznego zapożyczania z angielskiego, w latach wcześniejszych dość liczne były, w większości nadal używane, pożyczki z: niemieckiego (np. *blat*, *bremze*, *dekiel*, *dynamo*, *felga*, *hebel*, *korba*, *pana*, *profi*, *rant*, *szytyca*, *spurt*, *szlauch*, *szprycha*, *sztajer*, *wentyl*), francuskiego (np. *bicykl*, *bidon*, *etap*, *kask*, *maillot jaune*, *sur place*, *peleton*, *welodrom*, *żółta koszulka*) czy włoskiego (np. *pikolaki*, *stranieri*, *tempo*). Mimo że zajmujemy się tutaj pożyczkami najnowszymi, warto przypomnieć, że zapożyczeniem z angielskiego jest także słowo *rower*, które pochodzi od nazwy fabryki *Rover*, produkującej sprzęt tego rodzaju, swego czasu w Polsce dość popularny (angielskie *rove* znaczy *włóczyć się*, a *rover* to *niespokojny duch*). Dodajmy, że słowo *rower* w omawianej odmianie języka poddaje się derywacji w większym stopniu niż ma

to miejsce w odmianie ogólnej. Dopuszczalne są tu np. następujące neologizmy: *rowerować*, *rowerowanie*, *zroweryzowany* czy żartobliwa forma *rowersi* (możliwa jest tylko liczba mnoga), w której dodatkowo występuje zjawisko depluralizacji. Starszymi zapożyczeniami z angielskiego (kalkami) są także frazeologizmy w rodzaju: *jazda na kole*, *lotny finisz*, *ostre tempo*, *spadek formy*, *start ostry*, *wygrać o gumę*.

Prezentowany materiał leksykalny (pochodzący ze zbioru obejmującego ok. 300 jednostek leksykalnych) zostanie zanalizowany w sposób wykorzystany np. przez Bajerową (2003), Miodunkę (1989), Kanię i Tokarskiego (1984), Lubasia (2003), Mańczak-Wohlfeld (1995), Markowskiego (2005) czy Oźdźyńskiego (1970). Pod uwagę wzięty będzie, z jednej strony, podział zapożyczeń na pożyczki leksykalne, kalki i hybrydy językowe, a z drugiej – stopień ich przyswojenia.

Najliczniejszą grupę w przebadanym materiale stanowią zapożyczenia leksykalne (ich pisownia podana jest w wersji oryginalnej). Można dokonać ich podziału rzeczowego na kilka kategorii semantycznych. Wśród słów odnoszących się ogólnie do jeżdżących na rowerze jest *biker* // *bajker*, *bikerka* // *bajkerka*, *bikerzyca* (rowerzysta), *rider* // *rajder*, *riderka* // *rajderka* (jeździec), *user* (użytkownik), a także *fun biker* (jeżdzący dla zabawy) i *bike commuter* (dojeżdżający rowerem do pracy). Są też specjaliści, choć nie tylko, od poszczególnych dyscyplin, czyli *mix* zawodników, np. *bmxiowiec* (jeżdżący na rowerze do akrobacji), *cyclocrossowiec*, *crossowiec*, *crossiarz* // *crosiarz* lub *kroskanrowiec* (specjalista od jazdy przełajowej w terenie), *dirt jumper* i *dirtowiec* (skaczący na przeszkodach ziemnych), *downhillowiec* (zjazdowiec), *dualowiec* i *dualslalomowiec* (ścigający się w wyścigach dwóch zawodników na torze przeszkód), *dragstarowiec* (jeżdżący rowerem marki Leader Fox Dragstar), *enduroowiec* (jeżdżący na trudnych trasach terenowych), *flatlander* // *flatowiec* // *flaternik* (wykonujący triki na płaskich powierzchniach), *freerider* i *freeridowiec* (jeżdżący w terenie), *fourcrossowiec* i *4crossowiec* (ścigający się w wyścigach czterech zawodników na torze przeszkód), *gadżeciarz* (dbający o markę komponentów, ich wagę itp.), *hardkorowiec* // *hadrdrcore'owiec* (preferujący ekstremalne warunki), *mountbiker*, *mountbikowiec* lub *MTBiker* (kolarz górski), *speedrowerowiec* (ścigający się na torze żużlowym), *streeciarz* i *streetowiec* (pokonujący przeszkody w mieście), *trialowiec* (pokonujący tor przeszkód), *uphillowiec* (jeżdżący pod górę w terenie). *Bike messenger*, *cycle courier* // *curier* i *kurier* wozi na rowerze przesyłki, *tester* sprawdza rowery, *batman* jeździ po ciemku bez oświetlenia, większość rowerzystów to *normalsi*, ale jest wśród nich też kilku *freaków*, a w kolarstwie wyczynowym zdarza się *dopingowicz*. Zawodowi kolarze to *elita*, starsi wiekiem to *mastersi*, a w każdej kategorii może pojawić się *leader* // *lider* i *czampion* // *czempion*.

Łatwo zauważyć kilka charakterystycznych cech przedstawionego słownictwa: wariacyjność pisowni – występowanie alografów, adaptację graficzną do pisowni polskiej, seryjność tworzenia nazw, obecność synonimów, a także depluralizację. Bardziej szczegółowe ich omówienie zostanie przedstawione po prezentacji materiału leksykalnego.

Rower to ogólnie *bajk* // *bike* // *bik*. Rowery dzielą się na wiele typów. Jest tu np. *city bike* (rower miejski), *chopper*, *cruiser* // *cruzer* i *lowrider* (rowery o niskim

zawieszeniu przypominające motocykle), *cross bike* (do jazdy terenowej), *full* // *ful* lub *sportfull* (z pełną amortyzacją), *fun bike* (do zabawy), *hardtail* // *hardteil* (bez amortyzacji tyłu), *makrokesz* (tandetny rower z supermarketu), *single speed* // *singlespeed* // *singlespid* (jednobiegowy), *softail* (z pełną amortyzacją), *trekking* (do jazdy po szosie i w terenie), *V-brakeowiec* (posiadający pewien typ hamulców). Liczne nazwy tworzone są seryjnie, co uważane jest za charakterystyczną cechę słowotwórstwa współczesnego (por. np. Bajerowa 2003: 65). Obserwujemy zatem, z jednej strony, liczne połączenia z przymiotnikiem, np. rower *crossowy*, *customowy* (przygotowany pod indywidualne wymagania kupującego), *dirtowy*, *downhillowy*, *dualowy*, *freeridowy* // *freerajdowy*, *freestajlowy* // *freestyleowy*, *mountbikowy*, *raceingowy*, *streetowy*, *teamowy*, *trekkingowy*, *trialowy*, *uphillowy*, a z drugiej – kondensację przejawiającą się w procesie uniwerbizacji, np. *crossówka*, *dirtówka*, *downhillówka*, *dualówka*, *freeridówka*, *streetówka*, *treningówka*, *trialówka*, *uphillówka*. Obok występują połączenia z wyrażeniem przymikowym, np. rower do *downhillu*, *dirtu*, *off-roadu*, *streetu* itd. Pojawiają się również skrótowce, a więc kolejny przejaw kondensacji, np. *ATB* (*all terrain bike*), *BMX* (*bicycle motor cross*), *MTB* (*mountain bike*). O najlepszych rowerach można powiedzieć, że są *high-endowe* lub *topowe* (technologicznie najbardziej zaawansowane), niektóre mają *raceingową* geometrię lub duży *sloping* // *slooping* ramy (kąt nachylenia) i są *oversized* (mają rury o dużym przekroju, co zwiększa sztywność roweru). Generalnie rower powinien być *superlight* lub *wylajtowany* (lekki), liczy się *design* // *dizajn* ramy, co oddaje leksem *STW* (*stiffness-to-weight*), czyli stosunek sztywności do wagi.

Nie mniej liczne są terminy dotyczące stylu jazdy, techniki i konkurencji kolarskich. Z kolarstwem, głównie szosowym, związane są wyścigi typu *klasyk*, *kryterium*, *open*, których istotną częścią jest *sprint*. Z kolei na *bmxach* można uprawiać cztery style jazdy: *flatland* (*tricki* // *triki* // *trikasy* na asfalcie), *street* (na schodach, poręczach, murkach itp.), *vert* (na rampie), *dirt* (na usypanych przeszkodach ziemnych – *hopach* i *hopkach*). Miejsca, w których jeździ się ekstremalnie, to *spoty* lub *miejscówki*. Z kolei *bank*, *half-pipe* i *quarterpipe* (rampy) służą do wykonywania trików (nie tylko na *bmxach*), których są dziesiątki. Ich nazwy, z kilkoma tylko wyjątkami, są zapożyczeniami. Warto je tutaj przedstawić, ponieważ *bmx* będzie nową konkurencją najbliższej Olimpiady. Ze zbioru kilkudziesięciu nazw zaprezentujemy jedynie wybrane: *backflip* (salto w tył), *bar hop* (stanie podczas jazdy na tylnych *pegach* i przeskakiwanie nad kierownicą na przednie *pegi*), *backwards* (jazda tyłem na stojąco, nogi na *pegach*), *barspin* (obracanie kierownicą w czasie jazdy), *barspinner* (zawodnik w czasie lotu trzyma kierownicę i obraca wokół rowerem), *bunny hop*, czyli *skok króliczy* (podskok na obu kołach), *endo* (jazda na przednim kole), *manual* (jazda na tylnym kole bez pedałowania), *no footer* (bez opierania stóp na pedałach w trakcie ewolucji), *no hander* (lot bez trzymania rąk na kierownicy), *no nothing* (lot bez kontaktu z rowerem), *nosepick* (zatrzymywanie roweru na przednim kole), *one footer* (w trakcie wykonywania ewolucji tylko jedna stopa spoczywa na pedale), *one hander* (lot z jedną ręką na kierownicy), *piwot* (obroty na przednim kole), *pogos* (stanie na tylnym kole z nogami na *pegach* i podskakiwanie), *Roys* (jazda na stojąco

ze stopami na *pegach* bez dotykania roweru rękami), *superman seat grab* (w czasie lotu jedyny kontakt zawodnika z rowerem to ręka trzymająca siodełko), *surfing* (jazda na stojąco z jedną nogą na ramie, a drugą na kierownicy), *tailwhip* (obrót tylną częścią roweru o 360°), *wallride* (jazda po murze), *wheelie* (jazda na tylnym kole z pedałowaniem). Prostsze triki można łączyć w triki złożone, czyli *kombosy*, np. *no footed seat grab barspin* (zawodnik w trakcie lotu jedną ręką trzyma siodełko, a drugą kręci kierownicą; nogi bez kontaktu z rowerem).

Inne konkurencje, głównie, choć nie wyłącznie, w jeździe *off-road*, to: *adventure racing* (np. wieloetapowe wyścigi grzbietami gór), *alleycat* // *alley ket* (wyścigi kurierów rowerowych w ruchu ulicznym), *cross*, *crosscountry* lub *cyclocross* (tutaj stosowaną techniką może być *combo* – w przełajach to zsiadanie, bieg i ponowne wskakiwanie na rower), *cycle-ball* (piłka rowerowa), *droperka* (skoki na przeszkodach), *downhill* (bieg zjazdowy), *dual slalom*, *enduro*, *four cross* i *4cross*, *freeride* i *freeriding*, *mountbiking* i *mountainbiking*, *snowdownhill* // *snow-downhill* // *snow downhill*, *speed biking* i *speedrower*, *trial*, *vertical biking* (połączenie bungee jumping z ewolucjami na rowerze). Jazda odbywa się m.in. w *bikeparkach* i *skateparkach*, gdzie można pokonywać *dable* // *double* (podwójne przeszkody), *gapy*, *skinny*sy (wąskie kładki), *step-downy* (niewielkie uskoki) i *teeter-tootery* (huśtawki). Marzeniem wielu jest legendarny kanadyjski tor przeszkód *North Shore* lub jego replika, czyli *northszor* // *nortshor* // *nortszor*. Zimą można jeździć *indoorowo* i uprawiać *spinning* (jazdę na rowerze stacjonarnym). Liczne są również połączenia z przymiotnikiem, np. zawody i imprezy, ale też tory czy parki *crossowe*, *downhillowe*, *dualowe*, *flatlandowe*, *freeride'owe*, *hardcore'owe* itp. oraz skrótownice, np. *CC* (*cyclocross*), *DH* (*downhill*), *DS* (*dual slalom*), *FR* (*freeride*), *XC* (*cross country*).

Przegląd grupy słownictwa dotyczącego części roweru i materiałów, z jakich są wykonane, zaczniemy od opon. Mamy tu *slicki* // *sliki* i *semislicki* // *semisliki* (mniej i bardziej gładkie) oraz *tublessy* (bezdętkowe) zaliczane do opon *coolerskich*. Wśród hamulców szczękowych (felgowych) są *V-braki* // *V-breaki* i *cantisys*, czyli *cantilevery* lub *froglegysy*. *Gripy* to chwyt kierownicy, *grip shift* to manetka obrotowa, a *rapid fire*, *trigger*, *dual control* – kolejne systemy zmiany biegów, *A-head* // *Ahead* lub *headset* – stery kierownicy, *barendsy* – zakończenia kierownicy, a *suport* – mechanizm korbowy. Współczesne pedały zatrzaskowe to *kliki*, w rowerach do ewolucji preferuje się natomiast tradycyjne *platformy* lub *platformówki* oraz montuje *pegi* // *pegysy* (przedłużenia osi kół, na których można stanąć w czasie *trikowania* albo na nich *grindować* lub *slidować*, czyli zjeżdżać np. na rurach balustrad), *rotor* (pozwala kręcić kierownicą dookoła) i *rockringi*, aby nie zniszczyły się zęby przedniej tarczy i nie zdarzył się *chain suck* (spadanie łańcucha). Każdemu przyda się *U-lock* (kłódka rowerowa). Niektórzy montują też *dazer*, urządzenie emitujące dźwięki wysokiej częstotliwości, które odstrasza psy. *Lemondka* (eponim od nazwiska kolarza Le-Monda) to kierownica triathlonowa, a *ketaj*, *ketajka* (od nazwy producenta *Cat Eye*) to rodzajowa nazwa oświetlenia rowerowego. Najnowszym materiałem używanym w produkcji roweru jest *carbon* // *karbon* (włókno węglowe), czasami montuje się tylko *karbonowo-kompozytowe komponenty*. Najpopularniejszym materiałem jest

naadal aluminium, przy czym termin *alloy*, oznaczający dowolny stop, w Polsce oznacza stop aluminiowy. Także w tej kategorii można wskazać skrótowce, np. *SIS* (*Shimano Indexing System* – system zmieniania przełożeń), *SPD* (*Shimano Dynamics Systems* – pedały zatrzaskowe), czyli *spdy* lub *espedy*, *TB* (*tripple butted* – potrójnie cieniowany).

Bardzo liczna jest grupa zapożyczeń dotyczących amortyzacji. Z obszernego zbioru liczącego ponad 50 jednostek przedstawione zostaną tylko najbardziej charakterystyczne. *Full suspension*, czyli *FS* to pełna amortyzacja przodu i tyłu, *damper* to tłumik, *boster* // *booster* i *breakbooster* to element kształtem przypominający podkowę, mocowany do *piwotów* hamulcowych zapobiega rozginaniu ramy podczas hamowania, *gussety* – wzmacniacze rur, *cartridge*, *kartridż* // *kartrydż* – nabój wypełniony olejem odpowiedzialny za tłumienie, *shockbootsy* – gumy lub neopreny osłaniające górne golenie amortyzatora przedniego, *upside-down* – typ amortyzatora, w którym golenie górne i dolne zamieniono miejscami, a *SID* (*Superlight Integrated Design*) lub *sidy* to amortyzatory powietrzne Rock Shoxa.

Na zakończenie tej części prezentacji omówimy wspólnie zapożyczenia związane z odżywianiem i strojem. *Lajkra* // *lycra* to rodzajowa nazwa ubioru rowerzysty wykonanego z włókien syntetycznych; przykładem są *lycrowe spodenki*, często z *pampersem* (wkładką higieniczną). Dłonie chronią *lobstery* (rękawice trójpalcowe), a głowę kaski integralne typu *full face*, czyli *full fejsy* // *fulfejsy*. Mogą się przydać, gdy przydarzy się *face plant* (upadek na twarz) lub *OTB* (*over the bar*), czyli lot nad kierownicą. Na plecach niektórzy mają *camelbaki* (plecaki ze zbiornikiem na picie w czasie jazdy), a w podeszwach butów *cleaty* (bloki do wpinania butów w pedały zatrzaskowe). *Carbosnaki* to żele odżywcze w tubach. Generalnie ważny jest *carbo-loading* – dostarczanie organizmowi węglowodanów. Gusty tutaj nie są stałe, zmienia się *bike moda*, a *bike business* kwitnie.

Mniej liczną grupę stanowią kalki. Są wśród nich leksemy dotyczące rodzajów kolarstwa, np. *kolarstwo górskie* (*mountain biking*), *kolarstwo wertykalne* (*vertical biking*), czy osób jeżdżących, np. *kolarz górski* (*mountain biker*). Kilka odnosi się do budowy roweru i jego części, np. *miękki ogon* (*softail*), *sztynnoogonowiec* (*hardtail*), *dolny ciąg* (*bottom pull*), *górny ciąg* (*top pull*), *ramię korby* (*crank arm*), *komora olejowa* (*oil chamber*), *żabie udka* (*froglegs*) – typ pedałów zatrzaskowych, *bacik* (*chain whip*) – służy do zdejmowania wolnobiegu. Kolejne dotyczą trików, np. *skok króliczy* (*bunny hop*) i przebicia dętki – *ukąszenie węża* (*snake bites*). Wyrażenie *babćine biegi* (*granny gear*) w ekspresywny sposób pozwala mówić z politowaniem o jeżdżeniu na miękkich przełożeniach, natomiast za pomocą frazeologizmu *strzał w orzechy* (*nutter*) w dosadny sposób można poinformować o uderzeniu kroczem, np. w górną rurę ramy. Osobną podgrupę stanowią wyrazy już wcześniej występujące w języku polskim, ale poddane neosemantyzacji pod wpływem języka angielskiego, np. *elita* (*elite*), *jeździec* (*rider*), *kadencja* (*cadence*) – liczba obrotów korbą na minutę, *kaseta* (*cassette*) – zespół zębatek umieszczonych na tylnej piaście, *klasyk* (*classic*), *korona* (*crown*) – część amortyzatora, *kryterium* (*criterion*), *platforma* (*platform*), *stolik* (*table*), *ubijaczka* (*egg beater*), *widelec* (*fork*). Tutaj należeć też będą spolszczenia

nazw firmowych rowerów, np. *kołodziej* (*Wheeler*), *lawinka* (*Avalanche*), *mangusta* (*Mongoose*), czy żartobliwe skojarzenia typu *konina* (*Kona*), *sektor* (*Sector*), *skocina* (*Scott*), także dotyczące kasków – *rudzielec* (*Rudy Project*).

Najmniej jest hybryd i półkalk. W analizowanym materiale leksykalnym są to: *bike moda*, *duszymen* (kolarz duszący na pedały), *gripocyngle*, *speedrower*, *szosmen*, *wmordewind*, *złapać snejka*, a także *biker niedzielny* i *bikerska brać*.

Przyjrzyjmy się teraz głównym cechom przedstawionej leksyki. Otóż w sporej jej części dokonała się adaptacja graficzna do polskiej pisowni (a także substytucja fonologiczna), jak np. w słowach: *bajk*, *bik*, *carboshnak*, *cruzer*, *czempion*, *dable*, *diza-jn*, *fristajlowy*, *fulfejs*, *hardkorowo*, *kaseta*, *karbon*, *kliki*, *makrokiesz*, *mauntbajkowy*, *piwot*, *suport*, *złapać snejka*. Świadczy to o asymilacji przywołanego słownictwa. Zdarzają się też zapożyczenia spolszczone zabawnie, np. *ketaj*, *nortszor*. Ponadto w części przedstawionej leksyki występują alografy, czyli wahania pisowni, np. *biker* // *bajker*, *courier* // *curier*, *cruiser* // *cruzer*, *freestajlowy* // *freestylowy*, *hardtail* // *hardteil*, *lajkra* // *lycra*, *rider* // *rajder*, *slicki* // *sliki*. W niektórych pożyczkach brak jednak adaptacji ortograficznej, np. *booster*, *gusset*, *tubeless*.

Jeśli chodzi natomiast o adaptację morfologiczną, to zdecydowana większość zapożyczeń weszła do polskiego systemu fleksyjnego i odmienia się według polskich paradygmatów. Jedynie nieliczne nie odmieniają się, np. *dual control*, *off-road*, *open*, *oversized*, *suspension*. O stopniu asymilacji świadczy też aktywność morfologiczna zapożyczeń, czyli liczba derywatów. Całkiem liczne pożyczki stanowią produktywną bazę derywacyjną. Do rzeczowników, najliczniejszej grupy zapożyczeń, dodawane są następujące przyrostki:

- owiec, np. *bmxowiec*, *crossowiec*, *crosscoutrowiec*, *dirtowiec*, *downhillowiec*, *endurowiec*, *flatowiec*, *fourcrossowiec*, *freeridowiec*, *mountbikowiec*, *speedrowerowiec*, *streetowiec*, *trialowiec*, *uphillowiec*
- arz, np. *crossiarz*, *gadżeciarz*, *streeciarz*
- owicz, np. *dopingowicz*
- ka, np. *bikerka*, *droperka*, *flatlanderka*, *hopka*, *ketajka*, *lemondka*, *kurierka*, *lawinka*, *riderka*
- yca, np. *bikerzyca*
- ówka, np. *crossówka*, *downhillówka*, *dualówka*, *freerajdówka*, *platformówka*, *streetówka*, *treningówka*, *trialówka*
- ik, np. *crossik*, *fulik*, *flaternik*, *karbonik*, *streetcik*, *trialik*
- ek, np. *damperek*, *riderek*
- owanie, np. *dropowanie*, *grindowanie*, *flatlandowanie*, *hopkanie* // *hopkowanie*, *jumpowanie*, *lajtowanie*, *mountbajkowanie*, *slidowanie*, *trikowanie*
- stwo, np. *bikerstwo*

Przymiotniki derywowane są przez dodanie przyrostków:

- owy, np. *bikerowy*, *crossowy*, *customowy*, *cyclocrossowy*, *dirtowy*, *downhillowy*, *feetowy* (*15 feetowy jump*), *flatlandowy*, *fourcrossowy*, *freerideowy*, *fre-*

estajlowy, high-endowy, lycrowy, mountbajkowy, outdoorowy, racingowy, streetowy, topowy, trekkingowy, trialowy

-ski, np. *bikerski, coolerski, kurierski, sprinterski*

-ny, np. *tuningowany, upgradowany, wylajtowany* (tutaj dodatkowo pojawił się przedrostek wy-).

Tworzone są również przysłówki przez dodanie

-o, np. *crossowo, dirtowo, indoorowo, hardkorowo, trialowo* itd.

W analizowanym materiale znalazły się także następujące czasowniki z przyrostkiem

-ować: *asfaltować, dropować, flatlandować, grindować, hopkać, hopkować, jumpować, lajtować, slidować, sprintować, streetować, testować, trialować, trikować, upgradować*.

Dodajmy, że derywacje za pomocą przedrostków są bardzo nieliczne. Stwierdzono tylko dwa przypadki – *wylajtować, wylajtowany*.

Niektóre zapożyczenia wchodzą również w związki frazeologiczne, np. *czesać triki, dawać po hopach, niedzielny biker, sprint na tablicę, strzelić OTB, trzaskać triki*. Wskazuje to na ich znaczącą asymilację w języku polskim.

Zdarza się wśród zapożyczeń również homonimia, np. *bikerka* i *kurierka* to oczywiście kobiety, ale także uprawianie kolarstwa, szczególnie górskiego (jak w zdaniu: „Białystok stał się centrum polskiej *bikerki*.”), lub praca w charakterze kuriera rowerowego. Kolejną właściwością jest zdarzająca się depluralizacja zapożyczonych rzeczowników, np. *barendsy, couriersi, froglegsy, kombosy, mastersi, pampersy, pegsy, ridersi, shockbootsy, skinnysy*.

Jeszcze inną cechą języka rowerowego jest współwystępowanie par: zapożyczenie – kalka i ich przemienne wykorzystywanie, pewnie ze względów ekspresywnych, np. *full* (*suspension*) – *pełnozawieszony*, *granny gear* – *babcię biegi*, *mountain biker* – *kolarz górski*, *racingowy* – *wyścigowy*, *rower downhillowy* – *rower zjazdowy*. Obecne są też pary synonimów, np. *crossiarz* – *crossowiec*, *flatlander* – *flatowiec*, *freerider* – *freeridowiec*, *mountbiker* – *mountbikowiec*, *streeciarz* – *streetowiec*, *hopkać* – *hopkować*.

Zakończmy uprawnionym stwierdzeniem, że język rowerowy w znaczącym stopniu jest nasycony zapożyczeniami. Potwierdza to obserwację np. Ożdżyńskiego (1970: 12) i Mańczak-Wohlfeld (1994: 151), że zapożyczenia obcojęzyczne są najbardziej charakterystyczne dla leksyki sportowej. Zarejestrowany w niniejszej pracy materiał obejmuje głównie leksykę najnowszą o różnym stopniu potoczności i oficjalności, w różnym stopniu zasymilowaną i nierzadko nieustabilizowaną, a ponadto w minimalnym stopniu odnotowywaną we współczesnych słownikach (także wyrazów obcych) i korpusach języka polskiego.

BIBLIOGRAFIA

- BAJEROWA J. 2003. *Zarys historii języka polskiego 1939–2000*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
 JADACKA H. 2005. *Kultura języka polskiego. Fleksja, słotwórstwo, składnia*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

- KANIA S., TOKARSKI J. 1984. *Zarys leksykologii i leksykografii polskiej*. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- LUBAŚ W. 2003. *Polskie gadanie. Podstawowe cechy i funkcje potocznej odmiany polszczyzny*. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.
- MAŃCZAK-WOHLFELD E. 1994. *Angielskie elementy leksykalne w języku polskim*. Kraków: Universitas.
- MAŃCZAK-WOHLFELD E. 1995. *Tendencje rozwojowe współczesnych zapożyczeń angielskich w języku polskim*. Kraków: Universitas.
- MARKOWSKI A. 2005. *Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- MIODUNKA W. 1989. *Podstawy leksykologii i leksykografii*. Warszawa: PWN.
- OŹDŻYŃSKI J. 1970. *Polskie słownictwo sportowe*. Wrocław–Warszawa–Kraków: Ossolineum.
- WIERTLEWSKI S. 2005. „Noga podaje – kilka uwag o języku rowerowym”, w: K. STROŃSKI, S. WIERTLEWSKI, W. ZABROCKI (red.) *Oblicza języka*. Stuttgart–Poznań: Ernst Klett Sprachen, s. 225–246.
- WITASZEK-SAMBORSKA M. 1992. *Wyrazy obcego pochodzenia we współczesnej polszczyźnie*. Poznań: Wydawnictwo Nakom.
- WITASZEK-SAMBORSKA M. 2005. *Studia nad słownictwem kulinarnym we współczesnej polszczyźnie*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.

ŹRÓDŁA MATERIAŁU JĘZYKOWEGO

KSIAŻKI

- ARMSTRONG L., CARMICHAEL C. 2005. *Lance Armstrong. Program mistrza*. Katowice: Wydawnictwo KOS.
- BÖHM R. (red.) 1954. *Kolarstwo*. Warszawa: Wydawnictwo Sport i Turystyka.
- BUCZYŃSKI A. (red.) 2004. *Rower*. Bielsko Biała: Wydawnictwo Pascal
- BUL A. 1996. *Nauka jazdy na rowerze górskim w weekend*. Warszawa: Wydawnictwo Wiedza i Życie.
- JOYCE D. 1999. *Rower – moja pasja*. Warszawa: Wydawnictwo Muza.
- JÓŹWIK M. 1992. *Rowerem do Europy*. Warszawa: Polska Oficyna Wydawnicza BGW.
- KARP J. 2004. *Maraton z blatu*. Zielonka: Buk Rower.
- Kolarstwo. Słownik sportowy*. 1955. Warszawa: Biuro Organizacyjne II Międzynarodowych Igrzysk Sportowych Młodzieży.
- MAŁCUŻYŃSKI K., WEISS Z. 1952. *Kronika Wielkiego Wyścigu*. Warszawa: Książka i Wiedza.
- MILSON F. 1997. *Rower, regulacja, naprawa, konserwacja*. Warszawa: GeoCenter.
- SZURKOWSKI R., WYRZYKOWSKI K. 1983. *Być liderem*. Warszawa: Krajowa Agencja Wydawnicza.
- SZYMCZYK F. 1948. *Kolarstwo użytkowe i turystyczne*. Warszawa: Wydawnictwo Prasa Wojskowa.
- SZYMCZYK F. 1949. *Kolarstwo wyczynowe*. Warszawa: Wydawnictwo Prasa Wojskowa.
- TUSZYŃSKI B. 1973. *Halo, tu helikopter...* Warszawa: Wydawnictwo Sport i Turystyka.
- TUSZYŃSKI B. 1989. *Wyścig Pokoju 1948–1988*. Warszawa: Wydawnictwo Sport i Turystyka.
- TUSZYŃSKI B. 1999. *70 lat Tour de Pologne*. Warszawa: Krajowa Agencja Promocyjna.
- ULRICH J., BOSSDORF H. 2005. *Wszystko albo nic*. Zielonka: Buk Rower.
- WYRZYKOWSKI K. 1978. *Tytani szos*. Warszawa: Wydawnictwo Sport i Turystyka.

CZASOPISMA

- bikeBoard* (roczniki 1996–2005)
- Magazyn Rowerowy* (roczniki 2002–2005).
- Magazyn Rowerowy Bike Action* (roczniki 1996–2005)

STRONY WWW

www.alternatywabmx.pl
www.andergrand.pl
www.bikeaction.pl
www.bikeboard.pl
www.bikeworld.pl
www.cycling.prv.pl
www.cyf-kr.edu.pl/rowery
www.cyklista.prv.pl
www.gkkg.pl
www.kolarstwo.net
www.magazynrowerowy.pl
www.pro-cycling.org
www. rover.com
www.szosa.eu.org
www.szosa.rowery.org
www.xcmtb.prv.pl